

Beschrijving ruimtelijke structuur en beeldkwaliteit in Anderen

**Beschrijving ruim-
telijke structuur en
beeldkwaliteit in
Anderen**

Code 06-01-05 / 01-12-09

GEMEENTE AA EN HUNZE 06-01-05 / 01-12-09

BESCHRIJVING RUIMTELIJKE STRUCTUUR EN BEELDKWALITEIT IN ANDEREN

INHOUDSOPGAVE

blz

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	1
1. 1. Ruimtelijke kwaliteit	1
1. 2. Beeldkwaliteit	3
1. 3. Ruimtelijke structuur	3
1. 4. Relatie Nota Welstandsbeleid en bestemmingsplan	4
2. ANALYSE, WAARDERING EN BASIS VOOR BEELDKWALITEITSCRITERIA	5
2. 1. Openbaar gebied	6
2.1.1. De brink	7
2.1.2. Randen en open ruimten	11
2.1.3. Wegenstructuur	13
2.1.4. Basis voor beeldkwaliteitscriteria openbaar gebied	15
2. 2. De bebouwing	17
2.2.1. Basis voor beeldkwaliteitscriteria bebouwing	19

1. INLEIDING

Anderen is, net als Gasteren en Anloo, aan te merken als een typisch Drents brinkdorp. De oude boerderijbebouwing ligt schijnbaar willekeurig gegroepeerd rond de brink. De brink werd van oorsprong gebruikt als verzamelplaats voor het vee. Aan de rand van het dorp liggen de oude landbouwgebieden; de essen. Via zogenaamde veedriften werden vanuit het dorp de beekdalen en weidegebieden bereikt. De historische bebouwing en structuren zijn in Anderen nog herkenbaar en bepalen in grote mate de ruimtelijke kwaliteit van het dorp.

Figuur 1. Dorpsbeeld Anderen

Rondom de brink en langs de wegen liggen de oude boerderijen. Tussen de boerderijen liggen grote groene ruimten die vroeger als weiland werden gebruikt, bijvoorbeeld de groene ruimte achter de bebouwing langs de Veenvoort. Aan de rand van het dorp bevinden zich de essen, met name aan de noordzijde, de oostzijde en de zuidzijde van het dorp. Aan de westzijde liggen de weiden die overgaan in het beekdal van het Rolderdiep. Ten noorden van Anderen ligt het beekdal van de Scheebroekerloop. Richting de beekdalen is het oude coulisselandschap nog goed herkenbaar.

1. 1. Ruimtelijke kwaliteit

Met deze beschrijving wordt de ruimtelijke kwaliteit voor het oudere gedeelte van het dorp inzichtelijk gemaakt. Daartoe kijken we eerst naar het verleden. Hoe is het dorp ontstaan en hoe heeft het zich in de loop van de tijd ontwikkeld? Kunnen we in het dorp nu nog de oudere structuren zien? We noemen dit de cultuurhistorische waarde, een waarde die mede bijdraagt aan de ruimtelijke kwaliteit van het geheel.

Figuur 2. Anderen in 1853

Figuur 3. Anderen en de essen in 2008

1. 2. Beeldkwaliteit

De gemeente is van mening dat de ruimtelijke kwaliteit van Anderen behouden moet worden. Dat is een algemeen belang, maar ook een belang voor de bewoners van het dorp. Instandhouding van de ruimtelijke kwaliteit betekent immers tegelijk instandhouding van een mooie en aantrekkelijke woonomgeving, een lust voor het oog, een voorrecht om hier te mogen wonen. Dat betekent dat een zorgvuldige omgang met de aanwezige waarden is geboden, door behoud van de waardevolle ruimtelijke kenmerken van het dorp. Het gaat dan om de bebouwing zoals boerderijen en oudere en nieuwere woningen, maar ook om de inrichting van de ruimte rondom de gebouwen en de openbare ruimte.

Behoud wil niet zeggen dat er niets mag veranderen. Het dorp moet ook bruikbaar blijven, moet goed kunnen functioneren. Maar bij veranderingen, zoals verbouwingen, of een nieuwe inrichting van weg of erf, moeten we gezamenlijk wel goed opletten, moeten we voldoen aan criteria. Bouwplannen en andere plannen die een verandering in het ruimtelijk beeld kunnen betekenen, worden vooraf getoetst aan deze criteria. Voldoen aan de criteria geeft de garantie dat de waardevolle karakteristiek van het dorp niet wordt aangetast maar juist wordt beschermd en eventueel verrijkt en aangevuld.

1. 3. Ruimtelijke structuur

Een belangrijk onderdeel in deze beschrijving is de inventarisatie en de analyse van de ruimtelijke structuur. Met de historisch bepaalde structuur als vertrekpunt zijn verschillende deelgebieden in het oude

dorp onderscheiden. Deze gebieden zijn duidelijk herkenbaar, zoals de brink met zijn grote open groene ruimte, de open ruimte tussen het Oldend en de Veenvoort en de afwisseling van oude boerderijen met daartussen nieuwere woonbebouwing langs het Oldend.

Figuur 4. open ruimte aansluitend aan de brink in Anderen

De verschillende deelgebieden worden in deze beschrijving gekarakteriseerd met een dwarsprofiel, enkele foto's en een korte beschrijving van de ruimtelijke kenmerken. De beeldkwaliteitscriteria zijn toegespitst op de verschillende deelgebieden.

Tot slot heeft deze beschrijving een belangrijke rol in de bewustwording en voorlichting ten aanzien van de unieke ruimtelijke kenmerken van het dorp.

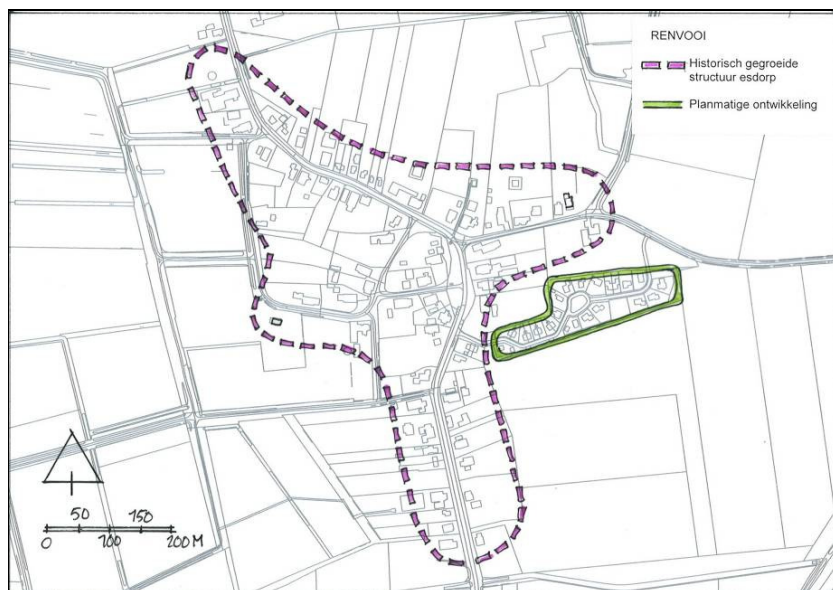
1. 4. Relatie Nota Welstandsbeleid en bestemmingsplan

Op dit moment is de Nota welstandsbeleid Aa en Hunze (2005) het document waarin de bescherming van de beeldkwaliteit is geregeld. Dit beleid richt zich echter alleen op de bebouwde omgeving, en niet zozeer op de ruimtelijke context daarvan. Daarnaast gaat de welstandsnota uit van één enkele gebiedsaanduiding voor de oorspronkelijke brinkdorpen; namelijk de aanduiding 'historische kern esdorp/esgehucht'. Voor een welstandsbeoordeling die de karakteristieke waarden van de bebouwing op zich respecteert, biedt de Nota welstandsbeleid voldoende houvast. Maar bij de karakteristieke waarden van een brinkdorp gaat het niet alléén om de bebouwing zelf, maar ook om de samenhang met de omgeving. Ook de oude structuur van het dorp bepaalt de ruimtelijke kwaliteit. Om de specifieke waarden in een bredere ruimtelijke context te analyseren, is deze beschrijving opgesteld.

Voor zover aspecten uit deze beschrijving ruimtelijk relevant zijn, zijn deze ook vastgelegd in het bestemmingsplan Anderen dorp. Te denken valt aan de hoofdvorm van een gebouw, het aanduiden van karakteristieke gebouwen of het vastleggen van de groene ruimten tussen de bebouwing. Het bestemmingsplan gaat echter niet in op materiaalgebruik, gevelindeling of soorten beplanting. Hiervoor biedt deze beschrijving wel aanknopingspunten.

2. ANALYSE, WAARDERING EN BASIS VOOR BEELD-KWALITEITSCRITERIA

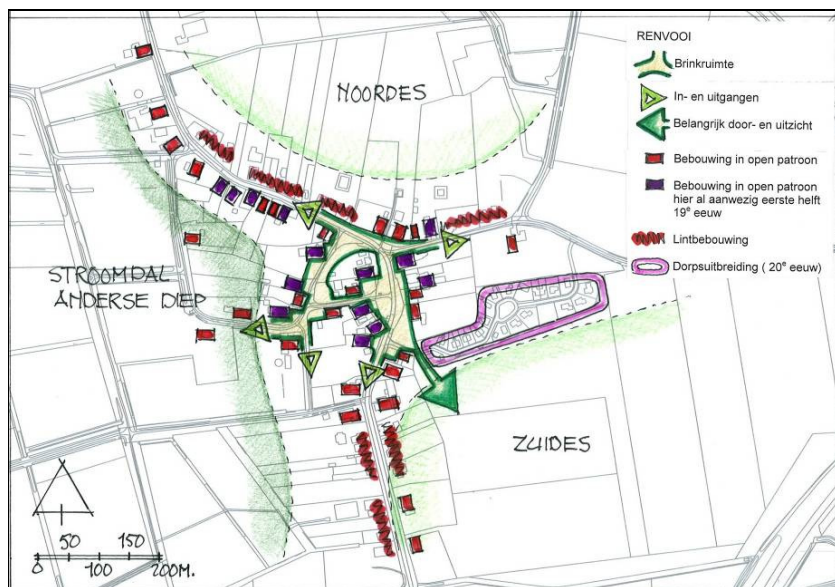
Deze beschrijving is van toepassing op de historisch gegroeide dorpskern (zie figuur 5). De meer recente, planmatige ontwikkelingen langs de Gevelakkers worden niet meegenomen. Voor deze gebieden voldoet de gemeentelijke Nota Welstandsbeleid.

Figuur 5. historisch gegroeide structuur esdorp

Om de ruimtelijke waarden van de historische dorpskern te kunnen waarderen, zijn deze geïnventariseerd en op kaart gezet (zie figuur 6). De inventarisatiekaart geeft een analyserende waardering van de dorpsstructuur. Er zijn een aantal afzonderlijke gebieden en elementen te herkennen, die in de volgende paragrafen zullen worden behandeld. Per ruimtelijke eenheid zijn dwarsprofielen opgenomen. Deze dwarsprofielen brengen de samenhang tussen het bebouwingspatroon, de groene gebieden en het wegen- en padenpatroon in beeld. Deze samenhang is bepalend voor de karakteristiek van deze ruimtelijke eenheid.

Op basis van de inventarisatie en de waardering van de afzonderlijke onderdelen, zijn uitgangspunten opgesteld waarmee rekening moet worden gehouden bij ingrepen of werkzaamheden aan de openbare ruimte of aan de bebouwing op het perceel: de beeldkwaliteitscriteria. Hierbij kan onderscheid worden gemaakt tussen ingrepen in het openbare gebied, waarvoor met name de gemeente verantwoordelijkheid draagt, en ingrepen op privéterrein, waarvoor de eigenaar zelf verantwoordelijk is.

Figuur 6. Inventarisatie en ruimtelijke analyse

2. 1. Openbaar gebied

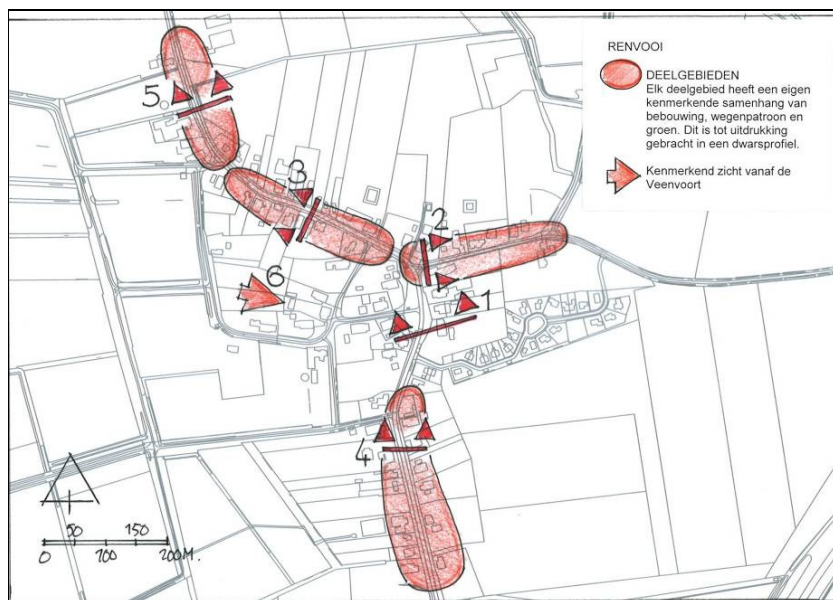
Het openbare gebied bestaat uit de brinken, de wegen en paden en delen van de open groene gebieden in en langs de rand van het dorp. De openbare ruimte gaat vaak geleidelijk over in de erven bij de boerderijen en de woningen. Vooral bij de brinken luistert het nauw als het gaat om de overgang van de openbare ruimte naar de

erven en tuinen. De brink houdt niet op bij de erfscheiding, maar loopt voor het oog door tot aan de gebouwen.

Ten aanzien van de inrichting, het beheer en het behoud van de openbare ruimte, is met name de gemeente de verantwoordelijke partij. Het in stand houden van de bestaande structuur of morfologie staat voorop. In de Nota Welstandsbeleid wordt deze structuur in hoofdlijnen beschreven voor de esdorpen. In deze beschrijving wordt een meer uitgebreide analyse van de ruimtelijke waarden van Anderen gemaakt zodat ook duidelijk wordt op wat voor manier het openbaar gebied dan het beste onderhouden of beheerd kan worden en hoe nieuwe ontwikkelingen het beste kunnen worden ingepast.

Naast het openbaar gebied is ook de overgang naar het privédo-
mein van belang. Zoals gezegd is deze overgang in een brink- of
esdorp zoals Anderen, doorgaans zeer geleidelijk. De scheiding
tussen tuinen en openbaar groen gebied bestaat vaak uit lage heg-
gen. Met name op de brinken is dit een belangrijk aspect van de
ruimtelijke kwaliteit (het draagt bij aan de eenheid van de brink). Op
dit gebied speelt naast de gemeente ook de burger een belangrijke
rol. Wanneer een perceel bijvoorbeeld aan de brink of een open
groene ruimte grenst, kan rekening worden gehouden met het be-
houd van die open ruimte, door goed na te denken over de plaat-
sing van tuinhuizen, schuren, erfscheidingen etc.

In de volgende paragrafen worden de ruimtelijke waarden van de afzonderlijke deelgebieden in het openbare gebied beschreven.

Figuur 7. deelgebieden en dwarsprofielen

2.1.1. De brink

De brink is doorgaans de kern van een esdorp. Een brink bestaat uit een openbare ruimte, die geleidelijk overgaat in de voorerven bij de boerderijen. De openbare ruimte en de erven zijn gezamenlijk

als brinkruimte herkenbaar en zijn ook als zodanig te herleiden op de oude kadastrale kaart. Naast een cultuurhistorische waarde kennen brinken in het algemeen ook een ecologische waarde.

Vroeger werden brinken gebruikt als verzamelplaats voor het vee, ze hadden een centrale functie in het dorp. Nog steeds kennen de brinken een dergelijke 'ontmoetingsfunctie', al is dit in bijvoorbeeld Gasteren intensiever dan in Anderen, waar een deel van de brink wat betreft de eigendomssituatie geen deel uitmaakt van de openbare ruimte. Het is van belang moderne functies (evenementen, parkeren, bewegwijzering van wandel- en fietsroutes) op een goede manier in te passen op een historische plek zoals de brink.

De beplanting op brinken bestaat veelal uit gras en solitaire bomen, al dan niet in een herkenbaar patroon. In Anderen worden de brink zelf, maar met name de wegen die naar de brink toelopen (Nijend, Oldend, Hagenend en Het Loeg), omzoomd met bomen. Veelvoorkomende boomsoorten zijn de eik en de kastanje. De bomen zijn oud en hebben een forse omvang, daardoor zijn ze ook voor het aanzicht van het dorp van belang. De boomkronen bepalen mede de contour van het dorp.

Op de gemeentelijke lijst van beschermwaardig houtopstand staan bomen die op grond van hun dendrologische (boomkundige), ecologische, cultuurhistorische waarde en/of op basis van grootte en ouderdom bescherming behoeven. Op basis van deze waarden zijn op een aantal locaties in Anderen bomen en boomgroepen als karakteristiek en beschermwaardig aangemerkt. De planologische bescherming vindt plaats via een regeling in het bestemmingsplan.

Op de inventarisatiekaart (figuur 6) zijn te toe- en uitgangen naar de brinkruimte aangegeven en is aangegeven waar waardevolle doorzichten aanwezig zijn. Behalve de brinkruimte is ook het aangrenzende bebouwingspatroon gekarakteriseerd.

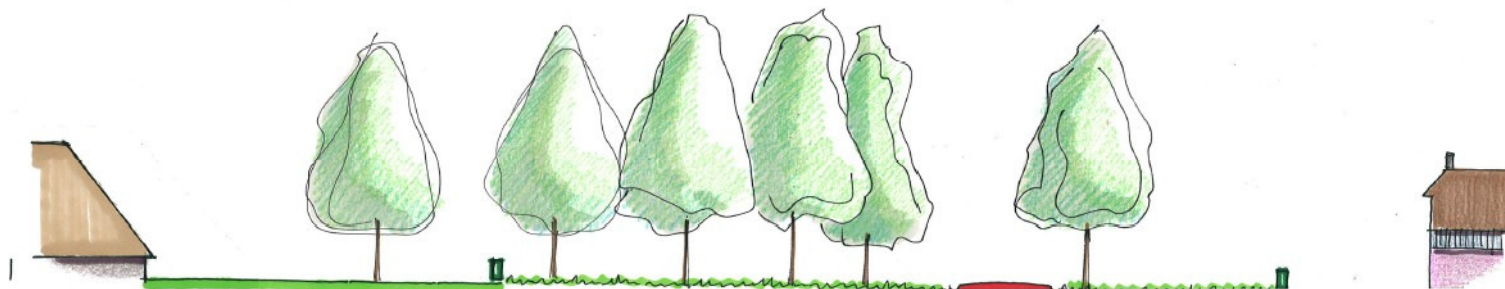

Figuur 8. Schuren/achterkant op weg georiënteerd

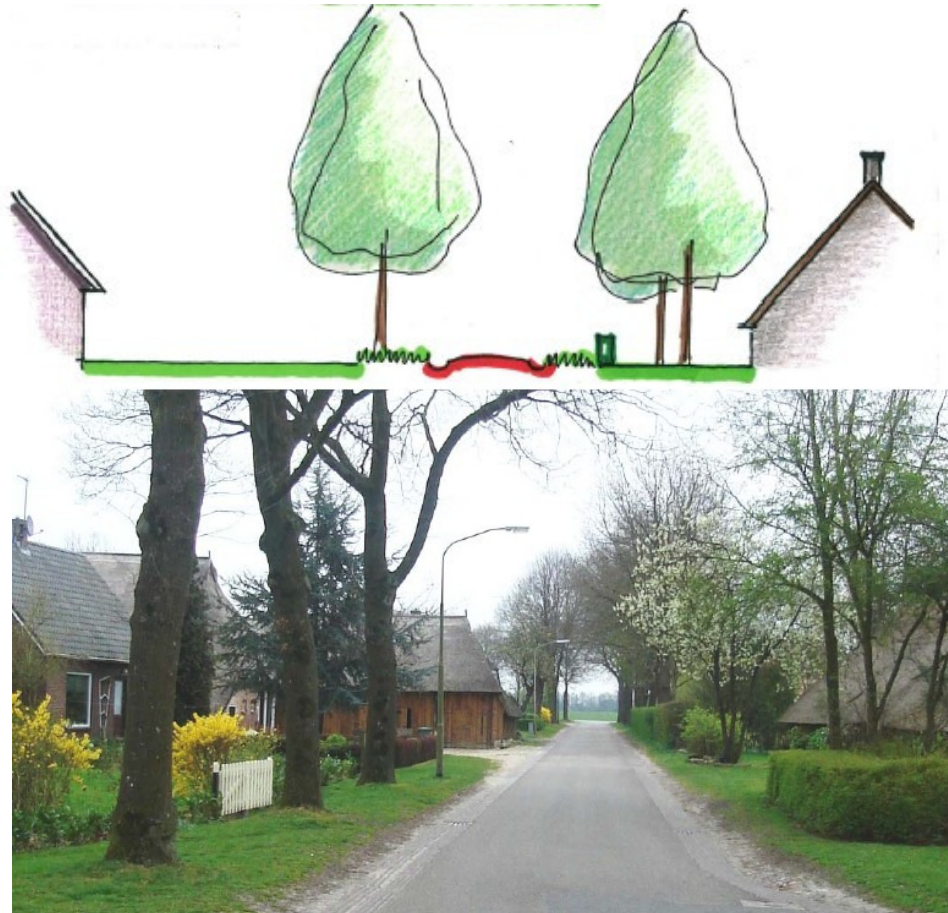
In Anderen is de brink ter hoogte van het Nijend en Het Loeg nog goed te herkennen als een open groene ruimte. Op de brink en langs de genoemde toegangswegen liggen de oude boerderijen. Het groen van de brinken gaat als het ware over in de tuinen van de boerderijen die aan de brink grenzen, zoals ook op profiel 1 is te

zien. De bebouwing staat vaak met de zij- of achterkant - waar van oorsprong de stallen zich bevonden - naar de brink of naar de uitvalswegen gericht (zie ook profiel 2). In Anderen is aansluitend bij de oude boerderijen, ook relatief nieuwe bebouwing op de brink te zien.

In de wegen die van de brink aflopen staat de bebouwing vaak in een regelmatig patroon en wat dichter op elkaar. Hier is een afwisseling te zien tussen boerderijen en nieuwere bebouwing waarvan de nokrichting haaks op de weg staat (zie ook profiel 3).

Profiel 1: Brink, Nijend en 't Loeg

Profiel 2: Hagenend

2.1.2. Randen en open ruimten

Vanuit het dorp bestaat een grote relatie met het omringende esdorpenlandschap en de beekdalen. De open ruimten tussen de verspreid staande bebouwing langs de rand van de essen, bieden mooie doorzichten naar het achterliggende landschap. Ook langs de oude veedriften richting de beekdalen lopen zichtlijnen het landschap in. Aan de noord-, de oost- en de zuidrand van het dorp bevinden zich de essen. In Anderen is vooral de relatie met de zuides sterk. Ten westen van Anderen ligt het stroomdal van het Anderse of Rolderdiep. De randen van het dorp zijn dus niet overal hetzelfde. Er kan grofweg onderscheid worden gemaakt in de overgang van het dorp naar de zuides en de noordes, de rand langs de nieuwbouw aan de Gevelakkers, de entrees van Anderen en de westrand van het dorp richting het beekdal.

Een aantal open ruimten in het dorp is ingevuld met nieuwbouw. Langs de uitvalswegen van het dorp staat de bebouwing verder uit elkaar, wat op een aantal plaatsen mooie doorzichten naar het omringende landschap oplevert. Langs zowel het Nijend in zuidelijke richting als langs het Oldend, zijn op sommige plaatsen de open ruimten op zo'n manier ingevuld met nieuwe woningen, dat er een lintstructuur ontstaat.

Een algemeen uitgangspunt is dat nieuwbouw de relatie met het omringende landschap en de bestaande open ruimten niet moet verstoren. Het is dan ook van belang dat de zichtlijnen vanuit het dorp naar de essen of het beekdal zoveel mogelijk behouden blij-

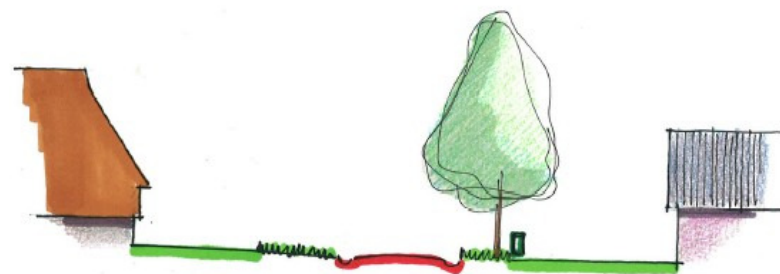
ven. Maar het werkt ook andersom: Vanaf de es is het karakteristieke zicht op het dorp ook een belangrijke kwaliteit. Dit beeld wordt onder andere bepaald door de vorm van de boerderijen (een fors hoofdgebouw met ondergeschikte bijgebouwen) en de beplanting in het dorp (de eerder genoemde bomen op en om de brinken en langs de wegen).

Zowel voor het behoud van de doorzichten naar het achterliggende landschap en de zicht op de randen van het dorp is het van belang de plaatsing van nieuwe woningen, maar ook aanbouwen, bijgebouwen en erfscheidingen bij bestaande gebouwen, zorgvuldig af te wegen.

Figuur 9. Open ruimte gezien vanaf de Veenvoort (punt 6 op de kaart deelgebieden en dwarsprofielen)

Op de inventarisatiekaart is de bebouwing die ook in de eerste helft van de 19e eeuw al aanwezig was aangegeven door middel van paarse blokjes. Deze bebouwing bevindt zich voornamelijk langs de essen en de brinken, dit zijn de belangrijkste open ruimten in het dorp. Daarnaast zijn ook tussen de boerderijen open groene ruimten ontstaan, deze werden gebruikt als weide direct naast de boerderij, onder andere voor het houden van klein vee (zie figuur 9). Soms zijn deze ruimten ingevuld met nieuwbouw. Een goed voorbeeld hiervan is de bebouwing langs Het Loeg/Nijend en de bebouwing langs het Oldend, op de inventarisatiekaart aangegeven met de aanduiding 'lintbebouwing' (zie ook profiel 3). Daar waar de open plekken niet zijn ingevuld met nieuwbouw, zijn deze gronden een belangrijk onderdeel in de groenstructuur van het dorp.

Profiel 3 Oldend

2.1.3. Wegenstructuur

De hoofdweg door Anderen loopt met een bocht vanuit de richting Gasteren (noordwest) naar het zuiden, waar deze weg - het Nijend - aansluit op de doorgaande weg van Gieten naar Rolde. De weg heeft geen stoepen en loopt over in de groene ruimten langs de weg. Dit groen gaat over in de tuinen, de scheiding tussen de tuinen wordt soms gevormd door lage heggen.

Naast deze hoofdweg zijn de oude veedriften naar de beekdalen en de essen ook een belangrijk onderdeel in de wegenstructuur. Hoewel deze wegen wat smaller zijn dan de hoofdweg, worden ze vaak geflankeerd door bomen. Overigens is een deel van de oude paden opgenomen in de 'dorpsommetjes'.

De huidige wegen bestaan deels uit roodbruine klinkers en deels uit asfalt. Bij een toekomstige herinrichting van de wegen bestaat de wens om asfalt te vervangen door klinkerbestrating. Hoewel dit zeker van belang is voor de uitstraling van het dorp, zal asfalt niet op voorhand moeten worden uitgesloten. Minstens zo belangrijk is het profiel van de weg (smal, geen stoepen) en de groene ruimten daarlangs. Herstel en versterking van de brink- en wegbegeleidende erfbeplanting is hierbij ook een punt van aandacht.

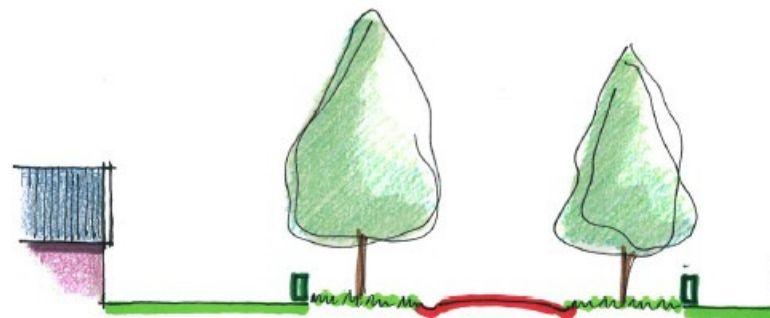
Figuur 10. Asfaltweg, smal profiel

Daarnaast zal moeten worden gekozen voor in het straatbeeld passende verlichting. Ook de bebording kan wellicht worden vermindert. Hoewel het van belang is een goede bewegwijzering naar bijvoorbeeld parkeergelegenheden te plaatsen, zullen aan de uitstraling van het straatmeubilair de nodige eisen worden gesteld vanuit beeldkwaliteit.

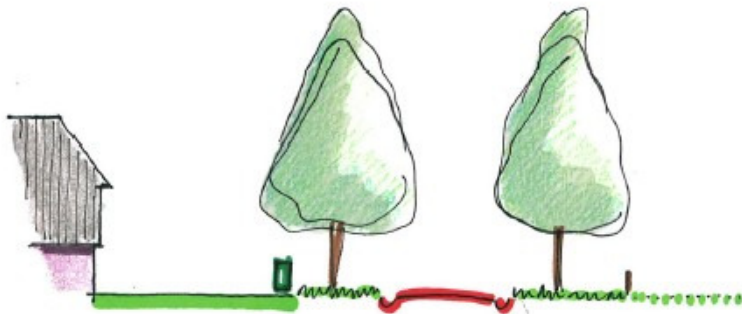

Figuur 11. Voorbeeld van minder passend straatmeubilair

Bij een mogelijke toekomstige herinrichting van de overige wegen in het dorp kan hier rekening mee worden gehouden. Let wel: naast eisen ten aanzien van beeldkwaliteit geldt voor de wegen dat functionaliteit en verkeersveiligheid altijd belangrijke factoren zijn die zwaar meewegen in de uiteindelijke inrichting. De grasbermen, de roodbruine klinkerbestrating en de molgoten zijn karakteristiek voor de bijzondere ruimtelijke kwaliteit van Anderen.

Profiel 4 Nijend (richting de brink)

Profiel 5: Oldend richting Gasteren

2.1.4. Basis voor beeldkwaliteitscriteria openbaar gebied

In deze paragraaf is de basis voor de beeldkwaliteitscriteria ten aanzien van het openbaar gebied opgenomen. Het doel hiervan is het in stand houden van de kenmerkende ruimtelijke structuur en het groene karakter van het dorp. Voor zover mogelijk zijn ook in het bestemmingsplan de bovenstaande patronen vastgelegd en zijn de bouwmogelijkheden afgebakend. Zo zijn de open ruimten zoveel mogelijk bestemd als 'Agrarisch - Cultuurgrond' of 'Groen', om het open, groene karakter zoveel mogelijk te bewaren.

Brinken

De brinken kenmerken zich door eenduidige inrichting, open en groen, met bomen en lage groene erfscheidingen (heg) tussen het openbare gedeelte van de brinkruimte en de erven en tuinen van de aanliggende gebouwen. De verharding in de vorm van wegen en paden is qua oppervlakte ondergeschikt.

Deze kenmerken dienen te worden behouden en zo mogelijk versterkt waar ze zijn aangetast.

Dit houdt op hoofdlijnen in:

- Openheid en boombeplanting behouden en onderhouden;
- De overgang van het openbare brinkgedeelte naar de erven en tuinen moet behouden blijven (voor zover mogelijk). Dit betekent soms dat de erfinrichting zou moeten worden aangepast;
- Passende bestratingen bij de brinken, op de wegen en de paden. Passend wat betreft vorm, afmetingen en beloop van wegen en paden en passend wat betreft de toegepaste ma-

terialen. Uitgangspunt zijn materialen met een natuurlijke uitstraling zoals gebakken (roodbruine) klinkers. Bij herinrichting in verband met de verkeersveiligheid (buiten de hoofdwegen) liever versmallen dan 'moderne' verkeersdrempels;

- Aanpassingen in de inrichting van de brinkruimte ten behoeve van nieuwe (gewenste) functies op de brinken vraagt een zorgvuldige afstemming op de cultuurhistorisch waardevolle kenmerken.

Randen/open groene ruimten

Behoud van de openheid van de ruimtelijke structuur van het esdorp is essentieel. Het bestemmingsplan biedt hiervoor de garantie. Ook hier gelden een aantal hoofdlijnen:

- De open groene ruimten zijn van groot belang voor de uitstraling van het dorp. Het uitgangspunt is dan ook om ze niet te bebouwen.
- Langs de es zal geen sprake zijn van grootschalige nieuwbouw. Wel zal aandacht moeten worden besteed aan de plaatsing van eventuele nieuwe bijgebouwen. Het verdient de voorkeur deze zo dicht mogelijk bij de bestaande bebouwing te plaatsen, zodat de openheid van het achterliggende landschap behouden blijft. Bij karakteristieke boerderijen moet de hoofdvorm behouden blijven, een los (ondergeschikt) bijgebouw is te verkiezen boven een aanbouw direct aan de boerderij (zie ook paragraaf 2.2. Bebouwing).

- Voor een goede inpassing in de dorpsrand is ook van belang zorgvuldig om te gaan met de hoogte, vorm, materiaal en kleurgebruik van nieuwe (bij)gebouwen. Van belang is hierbij het zicht vanuit het landschap op het dorp. Uitgangspunt is dat nieuwe bebouwing vanaf enige afstand gezien zich passend voegt bij de bestaande bebouwing wat betreft vorm en kleur.
- Aan de Gevelakkers is nog beperkt ruimte voor nieuwbouw. Het is van belang hier een goede afscherming te creëren, bijvoorbeeld in de vorm van een groenstrook. Deze groene afscherming moet de overgang van de nieuwbouw naar het landschap verzachten, bijvoorbeeld in de vorm van een boomrij, al dan niet met onderbeplanting. In het geval van de Gevelakkers kan goed worden aangesloten bij de bestaande beplanting in het gebied. Verder is het (ook op andere invullocaties) van belang is gebruik te maken van gebiedseigen beplanting. In de nieuwbouw aan de Gevelakkers gelden de criteria zoals omschreven in de Nota Welstandsbeleid.
- De bebouwing langs de entrees van Anderen ligt vanuit het centrale deel van het dorp naar buiten toe steeds meer verspreid. Omdat hier tussendoor op sommige plaatsen mooie doorzichten naar het landschap bestaan, is het uitgangspunt deze ruimten niet te bebouwen. Deze ruimten zijn daarom in het bestemmingsplan zoveel mogelijk bestemd als 'Agrarisch - Cultuurgrond'.

Wegenstructuur

Het uitgangspunt is dat wegen en paden en eventuele overige verhardingen wat betreft vorm, beloop en materiaaltoepassing bijdragen aan de sfeer en het karakter van een oorspronkelijk esdorp.

Dit houdt in dat:

- Er wordt gekozen voor een beheerste maatvoering, wegen met een gemengde functie zonder afzonderlijke trottoirs, en de toepassing van natuurlijke materialen.
- Nuancering van dit voorgaande uitgangspunt is soms gewenst, bijvoorbeeld in relatie tot de hoeveelheid verkeer en de verkeersveiligheid. Een zorgvuldige nieuwe vormgeving in verband met moderne wensen is geboden. Dit geldt ook voor de toepassing en vormgeving van parkeervoorzieningen.
- Straatmeubilair en verlichtingsornamenten dragen wat betreft afmeting, vorm en kleurtoepassing bij aan een eenvoudige en eenduidige inrichting van het esdorp.

2. 2. De bebouwing

De bebouwing zelf is door de (hoofd)vorm, oriëntatie en het materiaalgebruik ook een element dat erg van belang is voor de uitstraling van het dorp. De Nota Welstandsbeleid geeft voor de bebouwing in de historische kern van esdorpen en esgehuchten een aantal meer algemene criteria. In Anderen komen vooral in de oude dorpsstructuur veel boerderijen voor waarvoor de criteria uit de Nota Welstandsbeleid toepasbaar zijn. In paragraaf 2.1. Openbaar gebied, is al een aanvulling op de Nota Welstandsbeleid gemaakt ten aanzien van de ruimtelijke context van de bebouwing: het openbare gebied.

Daarnaast kan ook ten aanzien van de bebouwing nog een aanvulling of een verfijning worden gemaakt. Er is namelijk binnen de kenmerkende esdorpbebouwing onderscheid te maken in verschillende soorten boerderijen en woongebouwen, van verschillende 'leeftijden'. Zo zijn er de oudste boerderijen die ook op de kaart uit 1853 al zijn terug te vinden. Deze boerderijen kenmerken zich door hun ligging: de stal is georiënteerd op de brink of de weg (het openbare gebied) en het voorhuis gaat zeer geleidelijk over in de schuur. De oude boerderijen zijn vaak in zijn geheel met riet bedekt.

Figuur 12. 'Oude' boerderij

De 'nieuwe' boerderijen uit de 20e eeuw zijn forser van omvang en hebben vaak een duidelijk herkenbaar voorhuis dat op de weg of de openbare ruimte is georiënteerd. Tussen de verspreid liggende boerderijen is door de jaren heen woonbebouwing gebouwd (zie ook profiel 3: de woningen langs het Oldend).

Figuur 13. 'Nieuwe' boerderij

Met deze beschrijving wordt een verfijning gemaakt van de bestaande criteria (op hoofdlijnen) in de Nota Welstandsbeleid. De beeldkwaliteitscriteria in de volgende paragraaf zijn op de verschillende soorten bebouwing toegespitst.

De beeldkwaliteitscriteria ten aanzien van de bebouwing hebben als doel een goed toetsingskader te kunnen bieden bij de beoordeling van (particuliere) bouwaanvragen.

De criteria zijn gebaseerd op de specifieke kenmerken van de bestaande bebouwing ten aanzien van:

- a) Ligging
- b) Hoofdvorm
- c) Aanzicht/gevelindeling
- d) Materiaalgebruik

2.2.1. Basis voor beeldkwaliteitscriteria bebouwing

In deze paragraaf is de basis voor de beeldkwaliteitscriteria ten aanzien van de bebouwing opgenomen. Het doel hiervan is het in stand houden van de kenmerkende uitstraling van de bebouwing het dorp. Voor zover mogelijk is in het bestemmingsplan de ligging van de bebouwing vastgelegd door middel van een aansluitend bouwvlak. De beeldkwaliteitscriteria richten zich daarnaast ook op de uitstraling van de bebouwing zelf, dit wordt grotendeels bepaald door de hoofdvorm, het aanzicht en het materiaalgebruik. Ook zal aandacht worden besteed aan (de inrichting van) het erf.

Oude boerderijen die in 1853 al op kaart stonden:

- Ligging: de schuurruimte/achterkant is op openbare ruimte georiënteerd (zie figuur 8 en 12).
- Hoofdvorm: lage gootlijn, herkenbare en eenvoudige hoofdvorm. Criteria richten op het behoud van de hoofdvorm, dus geen aanbouwen die de vorm beïnvloeden (beter los bijgebouw dan aanbouw)

- Aanzicht: kleine ramen, baanderdeuren
- Materialen: rieten dak dat doorloopt over gehele gebouw. Soms vlechtwerk in riet langs dakrand. Houten schuren.

'Nieuwe' boerderijen:

- Ligging: het voorhuis is op weg of de openbare ruimte georiënteerd (zie figuur 13).
- Hoofdvorm: het woonhuis of voorhuis onderscheidt zich duidelijker van de schuur door een hogere goot en (soms) een andere dakbedekking. De bebouwing is forser dan van oude boerderijen.
- Aanzicht: de ramen zijn groter en regelmatig van opzet
- Materialen: baksteen en dakpannen, soms (gedeeltelijk) riet

Woonbebouwing op invullocaties

- Ligging: nokrichting overwegend haaks op weg (incidenteel parallel)
- Hoofdvorm: 1 bouwlaag met kap
- Aanzicht: geen aanvullende eisen
- Materialen: Baksteen en dakpannen

Om het huis: tuinen en erven

- Oude boerderijen: erf gaat vrijwel naadloos over in de openbare ruimte
- Nieuwe boerderijen: duidelijker afscheiding, bijvoorbeeld in de vorm van lage heggen
- Woonbebouwing: heggen, hekken etc. Voor het huis vaak laag, achter hoger.

